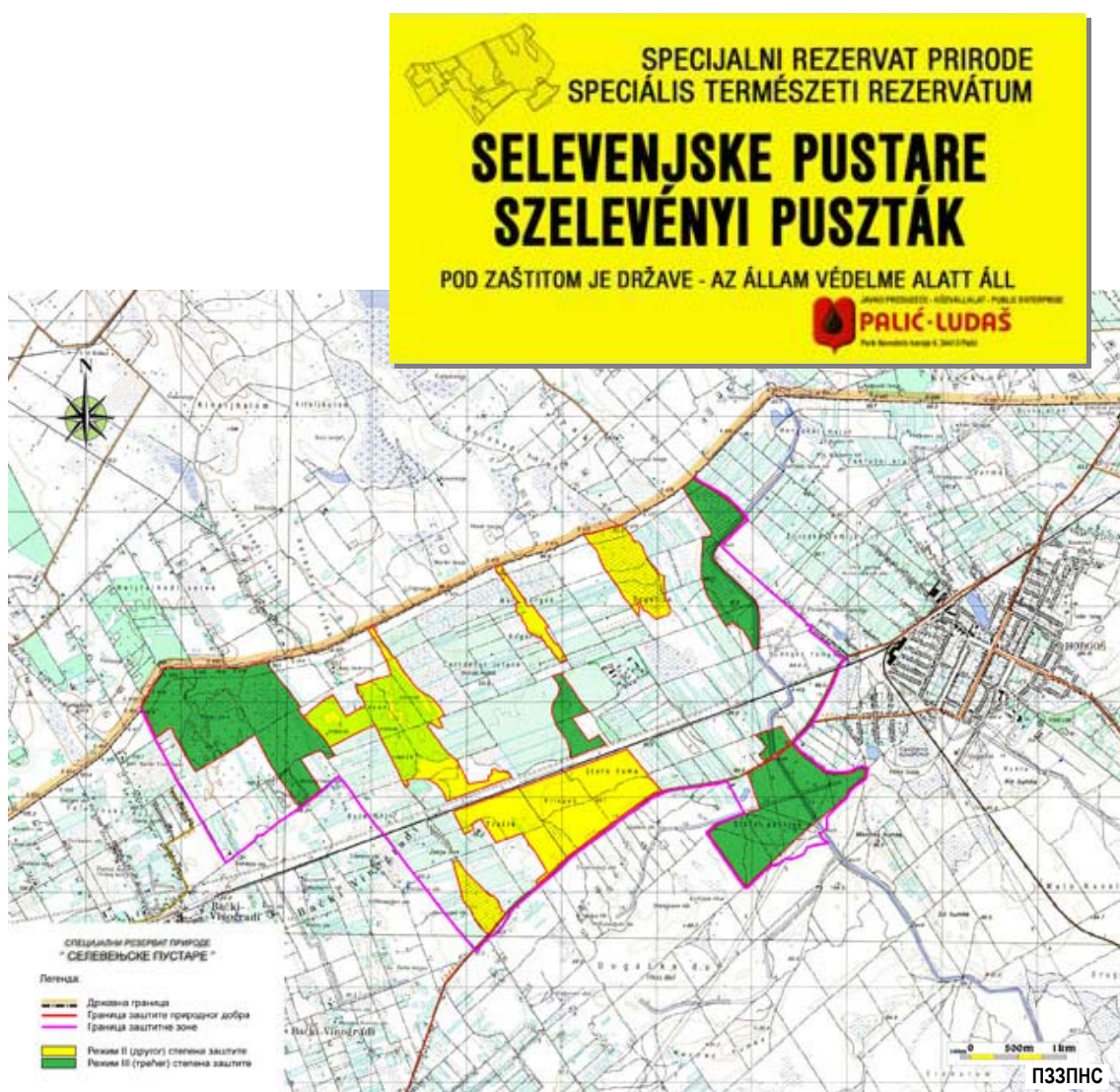

План управљања СПЕЦИЈАЛНИ РЕЗЕРВАТ ПРИРОДЕ “СЕЛЕВЕЊСКЕ ПУСТАРЕ” за период 2012-2021

План управљања

Специјалним резерватом природе „Селевењске пустаре“ 2012-2021

Увод

Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ стављен је под заштиту Уредбом Владе Републике Србије (Службени гласник Републике Србије бр. 37/1997)

Селевењске пустаре леже између насеља Бачки Виногради и Хоргош. Резерват чини 10 подручја очуваних природних вредности (ретке биљне и животињске врсте влажних, пешчарских, слатинских и степских ливада) мозаично распоређених међу воћњацима, њивама и виноградима .

Подручје се пружа дуж границе Суботичко-Хоргошке пешчаре и лесног платоа Бачке. Као гранична зона две географске области, припада подручјима повезаног биодиверзитета. Близина подземне воде, која на таласастом терену ствара мочваре и слатине у непосредној близини екстремно сувих пешчарских станишта, додатно повећава разноврсност. Истиче се својим флористичким вредностима, међу њима су веома атрактивне врсте из породице орхидеја и перуника. За неке биљне врсте Резерват је једино налазиште у нашој земљи или је једно од постојећих малобројних налазишта (22 врсте су заштићене законом а 14 се сматрају угроженим по међународним мерилима и заштићене су и у суседним земљама). Од животињских врста такође су присутне врсте од међународног значаја, међу њима су барска жаба, пешчарски гуштер, слепи мишеви и неке ретке птице гнездарице на слатинама и у Селевењској шуми.

Резерват „Селевењске пустаре“ је II категорија заштите, од републичког је значаја, површине 677ха + 1173ха заштитне зоне. Састоји се од 10 подручја, величине од 10ха до 100ха, од којих се само два просторно додирују. Остала су одвојена обрадивим површинама и саобраћајницама. У оквиру резервата се налази и Селевењска шума, са површином око 90ха, док остале делове резервата чине слатине и влажне ливаде са фрагментима степске вегетације.

Уредбом Владе о проглашењу заштите за староца Резервата одређено је Јавно предузеће „Палић-Лудах“ које се стара и о осталим заштићеним природним добрима на подручју Суботице.

Досадашњи развој функција заштите природних вредности у петнаестогодишњем периоду спровођења није био велики. Циљеви и задаци из два претходна средњорочна Програма заштите и развоја Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ реализовани су у изузетно скромном обиму. За то постоје бројни разлози.

Значајан општи разлог је недостатак система заштите природних добара где се убраја: недефинисан статус управљача када није и корисник земљишта, нејасни власнички и кориснички односи у коришћењу земљишта, што онемогућава обезбеђивања надокнада од коришћења добра у циљу реализације активне заштите, неуједначен и недовољан начин финансирања управљача у спровођењу свих функција и недовољан значај заштите природе у процесима планирања и коришћења ресурса и јавних добара.

Поред ових управљачких проблема присутних на осталим заштићеним подручјима у Србији, ту је и недовољно добар просторни концепт заштите за Селевењске пустаре. Фрагменти површина заштићеног подручја расути су у заштитној зони чији режим није довољно рестриктиван. Ово подручје није директно повезано еколошким коридорима са другим површинама, аутопут и пруга га пресецају на развојене делове. То је допринело да се угроженост станишта и врста стално појачава. Ревизија концепта заштите је крајње неопходна у циљу повезивања фрагмената и појачавања еколошких веза међу појединачним локалитетима. Ревизија заштите ће бити у приоритетним задацима за наредни период.

Значајна чињеница за управљача је да природно добро захвата површине у две општине и да сарадња није на потребном нивоу из бројних административних и практичних разлога. Из овог разлога је управљач имао врло скромне могућности да разради нове функције, као што су презентација, едукација и еко туризам.

Ту је и проблем стања и уређивања вода у самом Резервату и непосредном окружењу. Подручје се константно одводњава, што угрожава бројне биљне заједнице и природне реткости чија су ово једина станишта у нашој земљи. До сада се ово питање није могло решити кроз сарадњу са ЈВП „Воде Војводине ” и надлежним организацијама.

Уредбом Владе о проглашењу заштите за Селевењске пустаре утврђено је да функцију управљача врши ЈП “Палић-Лудаш”, из Палића. Послове непосредног управљања обавља Сектор за заштиту природних и културних добара Јавног предузећа „Палић-Лудаш“, који располаже стручном и чуварском службом.

У складу са Законом о заштити природе („Сл. гласник РС”, број 36/2009, члан 52 и 53) и Уредбом о заштити СРП „Селевењске пустаре“ („Сл. гласник РС”, број 37/1997), управљач заштићеног подручја, Јавно предузеће Палић-Лудаш, у обавези је да доноси План управљања заштићеним подручјем за период од 10 година.

Чланом 53 Закона о заштити природе одређен је садржај плана управљања.

Непосредне полазне основе дате су Уредбом као оквир програма/плана управљања, кроз наведене циљеве и приоритетне активности.

Полазишта за израду овог Плана управљања су:

1. Природне вредности, карактеристике и стање заштићеног подручја (извор: Студија са предлогом заштите за Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“/ Покрајински завод за заштиту природе 1993, научни и стручни радови са овог подручја, стручни надзор, теренски увид)
2. Законска решења, обавезе, услови, могућности и ограничења у вези са заштитом, уређивањем и коришћењем и развојем подручја.
3. Планови , основе, програми и документација корисника подручја(важеће шумске и ловне основе за подручје, Програм заштите и развоја Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ за период 2008-2012,)
4. Пракса и систем управљања и финансирања заштићених подручја и начин њиховог обезбеђивања

1. Приказ главних природних и створених вредности као и природних ресурса.

Селевењске пустаре се налазе на северу Војводине уз саму државну границу са Мађарском. Простиру се између места Бачки Виногради и Хоргош, на територији јединица локалне самоуправе Кањижа и Суботица. Упркос томе што ботаничари још крајем прошлог века користе назив „Селевењска пуста“, овај термин остаје непознат све до 1992. године, када се први пут званично помиње у акту о претходној заштити подручја. Дефинитивна заштита ступа на снагу крајем 1997. године доношењем Уредбе владе Републике Србије.

Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ стављен је под заштиту као посебна природна вредност коју чини висока разноликост станишта равничарског типа предела са мозаично распоређеним животним заједницама степског, слатинског, пешчарског и мочварног карактера које су специфичне за ово подручје, као и изузетно високи степен флористичког диверзитета са значајним бројем најугроженијих врста изворне панонске флоре и фауне.

Подручје се пружа дуж границе Суботичко-Хоргошке пешчаре и лесног платоа Бачке. Као гранична зона две географске области, припада подручјима повезаног биодиверзитета. Близина подземне воде, која на таласастом терену ствара мочваре и слатине у непосредној близини екстремно сувих пешчарских станишта, додатно повећава разноврсност. Истиче се својим флористичким вредностима, међу њима су веома атрактивне врсте из породице *орхидеја* и *перуника*. За неке биљне врсте Резерват је једино налазиште у нашој земљи или је једно од постојећих малобројних налазишта (22 врсте су заштићене законом а 14 се сматрају угроженим по међународним мерилима и заштићене су и у суседним земљама). Од животињских врста такође су присутне врсте од међународног значаја, међу њима су *барска жаба*, *пешчарски гуштер*, *слепи мишеви* и *неке ретке птице гнездарице* на слатинама и у Селевењској шуми.

Све ове врсте насељавају специфична станишта степе, пешчаре, слатине и фрагмената шумске вегетације, карактеристичних за овај регион.

Степа на песку и лесним острвцима

Отворена, сува и топла станишта Селевењских пустара покрива степска вегетација. Основне карактеристике овог типа станишта су одраз еколошких прилика на контакту леса и песка. На песковитој подлози нестабилна пешчарска вегетација постепено прераста у степску специфичних одлика.

Посебно су занимљиве степе на црници на „лесним острвцима“. Незнатно су уздигнуте над депресијама које су под слатинама. Због тога неки слатински елементи улазе у грађу ових степа, што је јединствено у ширим размерама. Степске заједнице доминирају Резерватом коме дају панонски пустарски печат. Угрожене су привођењем култури, претварањем у њиве и воћњаке.

Исконске степске пустаре су индикатори некадашњих ксеротермних станишта, па у својој грађи обухватају реликтне и ендемске врсте, многе орхидеје, као и врсте од међународног значаја за очување биолошке разноврсности

Поплавне шуме

Јављају се у најдубљим депресијама где је током готово целе године присутна засићеност земљишта водом. Флористички је сиромашна и са врло слабо развијеним спратом жбуња. На ободу шуме су појединачни примерци *беле тополе* и *хрста*

лужњака, а у центру доминира *панонски јасен*. Доминантан еколошки фактор за опстанак овог станишта је ниво подземних вода. Оних година када нема довољно падавина ово станиште мења свој изглед и не бива тако бујно. Старији примерци стабала опстају чекајући влажније године за развој и размножавање

Селевењска шума

Селевењске пустаре се састоје из 10 делова, „острвских“ целина окружених пољопривредним површинама, њивама и воћњацима. Већина делова су отворена травната станишта пешчарског, степског или слатинског типа. Селевењска шума као део Резервата, једини је део покривен шумским растињем који је настао садњом у XIX веку.

Уточиште је не само за живи свет шума, које су у окружењу сасвим нестале, него и за последње остатке биљака и животиња шумских чистина и пешчаних дина.

Од раног пролећа до касне јесени на сваком кораку наилазимо на заштићене биљке, од којих се својом лепотом нарочито истиче *шарена перуника* и *дивље орхидеје*. Има и таквих реткости, које се због ниског раста и ситног цвета једва уочавају, као на пример *пешчарски шушуљак*, који се у нашој земљи једино појављује на чистинама Селевењске шуме.

Стара стабла, оборена под налетима летњих олуја, насељава велики број гљива разних боја и облика. Оне полако разлажу дрво и стварају хумус и стељу у којој је цео један свет оком једва видљивих животиња.

Мала површина шуме може да пружи уточиште само ситним животињама, али и овако су истраживачи нашли бројне угрожене врсте. *Риђи шумски мрав* гради своје мравињаке на рубу шуме. Овде живе и други ретки инсекти (*лептири*, *трчуљци*), као и у европским размерама вредни примерци појединих врста гмизаваца и водоземаца (*барска жаба*, *пешчарски гуштер*). Шума пружа и уточиште многим врстама птица од којих се многе овде и гнезде. И веће дивље животиње, као што су срне и дивље свиње, често посећују ово подручје

Шумске пешчарске чистине

Једино очувано шумско станиште у Резервату, Селевењска шума, прошарана је пешчарским и степским чистинама и мочварно-забареним депресијама.

Пешчарска микростаништа на чистинама Селевењске шуме су ботанички изузетно вредна. Заклоњена околним шумским оазама мање су угрожена од пескова уз путеве и обрађене парцеле. Ове чистине представљају “нетакнута острва” где и даље живе специфичне пешчарске заједнице.

Све малобројније пешчарске чистине на подручју Селевењске шуме налазе се у поодмаклом стадијуму обрастања травном вегетацијом. Типична заједница оставља незабораван утисак због таласања “перјаница” *пешчарског ковиља*.

Пешчарски мразовац не расте нигде другде у свету ван Панонске низије. Самим тим има изузетну ендемску вредност. Интересантна је и по томе што цвета почетком јесени. Тада његови ружичасти цветићи необично одударају од голог песка или свенулог, жућкастог биљног покривача. Плодоноси у пролеће.

Пешчарски шушуљак живи на две пешчарске чистине у Селевењској шуми и то је његово једино налазиште у Србији. Малобројне популације развијене на просторно веома ограниченом станишту, које уз то обраста подрастом агресивног багрема, представљају озбиљне разлоге који би могли довести до ишчезавања ове врсте.

Биљни и животињски свет пешчаре

Данас већ малобројни отворени пескови Селевењских пустара су покривени пионирском вегетацијом карактеристичном за још увек невезане пескове, или вегетацијом типичном за пескове у различитим фазама обрастања. Ипак, највећу ботаничку вредност представљају пешчарска микростаништа на чистинама Селевењске шуме. Мозаично распоређена и уклопљена у околне шумске оазе, мање су угрожена од пескова уз путеве и обрађене парцеле.

Овде своје уточиште налазе веома ретке и угрожене врсте биљака, као што су *црвена стежица* а веома су вредне и врсте *пешчарски шлајер* и *пешчарска перуника*, којима је ово једино налазиште у Војводини. Затим, *пешчарски мразовац* и *панонски јарић*, који се само у појединим годинама, када се јаве повољни услови, може наћи на чистинама Селевењске шуме.

Од заштићених врста инсеката, на песку се јавља *мрављи лав*, *бројне врсте трчуљака*, *вилиних коњица* и *лептира*.

Гуштери и змије су чести становници пешчаре, али их је тешко уочити, јер се загрејани на сунцу пешчаре, брзо сакрију од знатижељних погледа посетилаца.

Своју храну на пешчари налазе и многе птице, од којих су најзначајније грабљивице које се гнезде у оближњој Селевењској шуми- *мишар* и *мала ушара*. Оне су неизоставна карика за одржавање стабилности сложеног ланца исхране.

Од сисара се срећу бројне заштићене врсте *љиљака* и, свакако, *лисица*.

Животињски свет влазних ливада

Вегетацијски разноврсно и флористички богато подручје Резервата представља значајно станиште за многе животињске врсте, водоземце, гмизавце, птице али и друге, као уточиште и место за исхрану и гнезђење.

Од заштићених врста инсеката, на ободу ливада присутан је *мрављи лав*, а честа је и *бубамара*. Велики број врста *вилиних коњица* и *лептира*, ливадама даје посебан колорит, док разноврсност биљног света представља значајан извор хране за гусенице одређених врста лептира. Ливаде су препуне *скакаваца* и *зрикаваца*, који својим звуцима употпуњују лепоту ливада. На ливадама живе и бројни *паукови* и *косци*.

Многе врсте *жаба* и *мрмољака* живе на влажним ливадама, где се хране ларвама и одраслим инсектима. Гмизавци су, такође бројни- *зелени гуштер*, *степски гуштер*, а од змија се јавља *белушка* и *смукуља*.

У тршћацима и на влажним ливадама се гнезде многе угрожене врсте птица, као што су *трстењак рогозар*, *мочварна стрнадица*, *црноглава траварка*, *вивак*, *црвеноноги прудник*, *обична траварка*, *жута плиска* и многе друге. Ипак, најзначајније гнездарице ових станишта су *еја ливадарка* и *препелица*.

Многе од присутних врста сисара представљају природне реткости и као такве су трајно заштићене. Међу њима су *јеж*, *кртица*, *све врсте љиљака*. Мозаично распоређени шумарци, шумске чистине и ливаде представљају идеално станиште за *срну* и *зеца*. Овде живи и *ливадска волухарица*, за коју је северна Бачка најјужније налазиште.

2. Оцена стања животне средине заштићеног подручја

Природно добро се налази усред подручја интензивне пољопривреде те је динамика природних система оштећена а процеси деградације су мање-више присутни на свим јединицама

Данас су на овом природном добру, као и на осталим заштићеним подручјима, све разноврсније делатности које директно или индиректно угрожавају опстанак заштићених врста и укупне природне вредности. Дobar део природних екосистема Селевењских пустара, човек је до данас, поступно уништавао у циљу добијања пољопривредних површина. Предео је нарушен првенствено због подизања засада воћњака и винограда, ређе и због њива. Испаша је раније, базирана на традиционалном искуству, била еколошки заснована, јер је вршена на одговарајућим теренима и складу са капацитетом простора. Данас то није случај и испаша је претерана и неконтролисана, просторно лоше распоређена на оно мало непреораних површина. Истовремено, мало преосталих ливадских површина, које су еколошки врло остљиве (влажне ливаде, степа на лесу и песку, пешчарски типови) се интензивно коси, да би се задовољиле потребе исхране стоке у модерном стајском сточарству.

Угроженост врста

Селевењске пустаре су на месту контакта крајњег источног обода Суботичке пешчаре и лесне терасе Бачке. Овакав положај, разноврсност земљишних типова и одлика заслањених подземних вода да су близу површине, допринели су да биљни покривач чини мозаик специфичних заједница, а то условљава и велику разноврсност животињског света који га прати. Подручјем Селевењских пустара доминира отворени тип предела представљен степским, слатинским, ливадским, мочварним, пешчарским и шумским стаништима.

Регистровано је више десетина станишта ретких, реликтних, ендемичних и глобално значајних врста, које су углавном уврштене у Црвену листу флоре Србије. Ове врсте су највреднији представници осетљивих екосистема Панонске низије и шире. Стога се законски штите као заштићене врсте флоре и фауне Србије.

Од заштићених врста, на влажним ливадама се јавља панонски ендем борбашијев шушкавац. На плавним ливадама и забареним депресијама живи мочварни кађун, који је угрожен због изостанка периодичних плављења станишта. Обични кађун је проређена врста, а негде и уништена, вађењем кртола (тубера) ради добијања слузне дроге зване салеп. Штити се националном и међународном регулативом за биљке у промету. Основни узрок угрожености кађуна је човеково уништавање природних станишта, а још више карактеристика биљака из ове фамилије да су осетљиве и на најмању промену еколошких услова и да могу опстати само у изразито стабилним биљним заједницама.

На рубу ишчезавања је саланчица, која је и атлантско-медитерански реликт. Овде живе и сибирска перуника и ибришим каранфил које су угрожена у целој Војводини, јер исушивањем тла након прокопавања канала за одводњавање нестају њена типична станишта, или се променом водног режима нарушава њихова раније успостављена еколошка равнотежа.

Нестанак пешчара

Типични отворени пескови, којих је данас веома мало на подручју Селевењских пустара су или под пионирском вегетацијом карактеристичном за још увек невезане пескове, или је у питању вегетација пескова у различитим фазама обрастања.

На некада моћне пескове вејаче подсећају отворени пескови у заштитној зони Специјалног резервата природе “Селевењске пустаре”. Они су раније били под засадима винограда и воћњака, а касније напуштени, или се и даље налазе под поменутих културама. Поред таквих терена и појасеви песка који обрубљују путеве унутар заштићеног добра, станишта су типичних пешчарских врста с обзиром да на њима ветар превејава пескове.

На овим теренима успела је да се одржи црвена стежица, пионирска врста отворених пескова. Некада се употребљавала за бојење тканина у црвено, па отуда је и порекло назива.

Некадашње коришћење и све израженије уништавање природних станишта угрожавају опстанак ове врсте.

Ниски дински рељеф отворених пескова значајан је као гнездилиште и станиште за исхрану многих врста птица, од којих су највредније модровране, чворци, пољска трепетљика, пољска шева, јаребица, препелица.

Водни ресурс

У хидролошком смислу простор Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре” се налази на микросливу Хоргошко-Мартоношки рит. Резерват са источне стране пресеца главни канал Хоргош-Мартонош (Мадарасто- Црвени крст) са ознаком К-ХI-0 који је прокопан у периоду 1962-1965 године, што је регулисано међудржавним споразумом. Недалеко од границе, на мађарској страни постоји устава која регулише протицај упуштања у доњи, југословенски део. Овај канал се протеже кроз природну депресију која је некада вршила дренарање вода тог подручја, а уједно служила и као поток који је пропуштао транзитне воде из Мађарске. Осим овог канала, постоји и канал нижег реда К-ХI-2, који се улива у претходни канал, а такође има функцију да дренира подручје. Заштићено добро се налази између ових канала који смањују ниво воде за 0.8-1.2м на свим фрагментима (подаци из 90-тих година). Поред ова два канала постоји већи број мањих природних депресија или копаних ригола чија је основна улога да површинске и подземне воде што пре доведу до горе поменутих канала. Тако се у суштини Селевењске пустаре налазе на подручју вештачки регулисаног режима подземних вода. Њихов ниво се прати од 1951 године на једном пункту, односно у контролном бунару бр. 8, недалеко од Хоргош чарде, нешто западније од границе Резервата – његове субјединица Сточни пашњак.

Мозаик -комплекс вегетације који и данас обухвата тршћаке, заједнице високих шашева, плавне ливаде и фитоценозе типичне зајако слана земљишта, индицира некадашње богатство у површинским водама и висок ниво подземних вода. С друге стране, њихова нарушена и често атипична структура, као последица сукцесије ка сувљим типовима вегетације, указује на наглашене промене и дефицит воде. На слатинама полако нестаје природна динамика воде. У свим типовима вегетације долази до опадања бројности појединачних заштићених или угрожених врста са Црвене листе флоре. Дугогодишње уређивање вода, уз вишегодишњи сушни период и пјачано коришћење, довело је толико нарушеног водног режима да су поменути екосистеми доведени у питање.

3. Преглед активности, делатности и процеса који представљају фактор угрожавања заштићеног подручја

Природно добро се налази усред подручја интензивне пољопривреде те је динамика природних система оштећена а процеси деградације су мање-више присутни на свим јединицама. Зато активна заштита подразумева и побољшавање структуре природног добра, која је нарушена следећим узроцима:

Фрагментација

Површине под природном вегетацијом су изузетно мале, те се на њима не могу одвијати природни процеси и опстати стабилне популације. Обрађене површине у заштитној зони између природних фрагмената онемогућавају кретање ситних животиња и отежавају разношење семена и плодова. Тако су све више угрожене популације ретких врста, јер на малим просторима живе мале популације које поседују само део варијабилности генетског фонда врсте, па је и њихова отпорност смањена. Осим тога на малим површинама нема довољно простора за спонтане сукцесије што доводи до смањења диверзитета

Маргинални утицај

Од десет субјединица осам је издуженог или веома сложеног облика, што узрокује појачано дејство маргиналног утицаја. Велика је додирна зона природне вегетације са обрађеним површинама и са линијама саобраћаја, што помаже продор инвазионих врста. С друге стране унутрашњи, неометани делови су мале површине или потпуно недостају (Богарзо и Темпломпарт), што је у супротности са потребама животињских врста неометаним стаништем. Тако на пример ретек птице грабљивице не могу да насељавају фрагменте иако би имале све остале услове опстанка.

Деградација шумских састојина

Селевењска шума је мозаик састојина сађених монокултура (багрем, копривић, црни бор) и деградираних остатака храстове и јасенове шуме. Битно је истаћи да је храст био сађен пре 120-150 година, а групације беле и сиве тополе се сматрају аутохтонима у складу са карактером поднебља.

Багрем и копривић, продиру у природне заједнице и засенчењем онемогућавају развој клијанаца других врста. Поред тога багрем, а ређе и гледичија, се све агресивније шире и на травнате површине. Тако у целини ове алохтоне врсте онемогућавају обнову природних шумских састојина.

Каналом је одведена вода из јасенове шуме и просушивање станишта утицало је да фрагмент мочваре унутар ње обрастају тополе и копривић

Дистурбације антропогеног порекла

Данас су на овом природном добру, као и на осталим заштићеним објектима, све разноврсније делатности које директно или индиректно угрожавају опстанак природних реткости и укупне природне вредности подручја.

Добар део природних екосистема Селевењских пустара, човек је до данас, поступно уништавао у циљу добијања пољопривредних површина. Предео је нарушен првенствено због подизања засада воћњака и винограда, ређе и због њива. Испаша раније, базирана на традиционалном искуству била еколошки заснована, јер је вршена на одговарајућим теренима и складу са капацитетом простора. Данас то није случај јер је испаша претерана и неконтролисана и просторно лоше распоређена.

Велики проблем представљају бројни воћњаци у директном окружењу. Због кретања људи и машина, буке и сл. перманентно се омета мир животињских врста и смањује диверзитет. Поред тога, интензивни начин узгоја воћњака доприноси да се велика количина вештачких ђубрива слива у први слој подземних вода. Повећана количина органске материје фаворизује инвазију коровских и рудералних врста на свим типовима станишта, као и агресивну експанзију адвентивних биљака

Посебан дистурбантни фактор овог Резервата су саобраћајнице. Туда одавно пролази пруга Сегедин- Суботица, а посебним коридором и аутопут Е5. Различити су степени еколошког ризика који обухватају сегменте буке, загађења вода, загађења земљишта, узимања површина чиме се директноутиче на флору и вегетацију, узнемиравање птица и других природних потенцијала, као и дејства на културно наслеђе. Ублажавање ефеката аутопута и делатности везане за аутопут постигло би се озелењавањем трасе. Такође је препоручена изградња пролаза за дивљач и ситну фауну, уз обавезу озелењавања њихових улаза и подизања ремиза што до сада није реализовано.

Деградација услед неадекватног коришћења

Претерана испаша последњих година на подручју резервата Лофеј скоро је уништила популације следећих врста: *Astragalus dasyanthus*, *Orchis morio* и *Ranunculus illiricus* и ослободила нишу за ширење коровских и страних врста. На Сточном пашњаку јаке популације бодљикавих врста (*Ononis spinosa*, *Cirsium sp.*) као и местимична доминација трава *Cynodon dactylon* и *Andropogon ischaetum* указују на претерану испашу

Посебан проблем је временски (а често и технички) неадекватно кошење ливада. Оно се обављало у периоду који обезбеђује економски профит и није базирано на познавању екологије и биологије најређих врста - градитеља заједнице, па самим тим ни најугроженијих орхидеја. Тако се може претпоставити да је некад на овом, иако малом, простору било више од 6 врста орхидеја (колико их има данас), јер су оне осетљиве баш на моменат кошења. Наиме, у циљу очувања популација орхидеја оптималан период кошења ливада је тек након њиховог плодношења. Бројност популације већине од њих је због тога на крајњој граници опстанка.

Један од индикатора негативног присуства човека и наглашене еутрофизације је ширење трске на подручју резервата Траћик коју такође треба елиминисати кошењем. Она ширењем својих јединки све више гуши ливадске састојине са мочварном орхидејом а одавно је узела централну заслањену депресију овог резервата у којој се некада биле много боље развијене састојине панонске ендемске врсте *Cirsium brachycephalum*.

4. Дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја

Основни циљ је дефинисање услова неопходних за одржавање биолошке равнотеже, односно опстанка постојећих типичних и специфичних аутохтоних екосистема који су у целини, по својим појединим компонентама, или у мозаик-комплексу са другим типовима екосистема, као тип панонског пустарског типа предела, темељна природна вредност Резервата. Тако би се на овом специфичном и ограниченом простору трајно очувале репрезентативне природне вредности и реткости Панонске низије, које у себи носе основна биогеографска обележја региона.

Истовремено је нужно паралелно са заштитом екосистема планирати и евентуалну реинтродукцију врста, односно ревитализацију појединих екосистема или њихових делова, првенствено кроз реконструкцију праве вегетације, а у циљу њиховог унапређења и обнове, као и очувања укупног биодиверзитета. Развојни концепт подразумева и њихово коришћење у складу са принципима одрживог развоја.

Дугорочни циљеви заштите природе, очувања природних ресурса и развоја специфичних функција подручја Резервата „Селевењске пустаре” су:

1. Заштита специфичних и посебних типова влажних, пешчарских, степских и слатинских станишта са популацијама ретких и угрожених врста флоре и фауне.
2. Активна заштита екосистема, ревитализација станишта, реинтродукција врста.
3. Повезивање са екокоридорима у окружењу
4. Успостављање мониторинга стања екосистема, угрожавајућих фактора, ефеката мера активне заштите и утицаја дозвољених активности.
5. Усклађивање дозвољених видова коришћења природних ресурса (водопривреда, шумарство, пољопривреда) са потребама заштите и очувања природног добра и развијање принципа одрживог развоја
6. Сарадња у оквиру националне и регионалне мреже заштићених подручја, нарочито у установљавању прекограничног заштићеног добра са Републиком Мађарском.
7. Развијање оптималне праксе у управљању и у том оквиру одговарајуће презентације специфичних природних вредности националног и прекограничног значаја

5. Анализу и оцену услова за остваривање тих циљева

План управљања ПИО „Селевењске пустаре“ по садржају обухвата двојаке задатке. Једни су наставак започетих активности, а други представљају најновије задатке формулисане на основу уочених потреба које ће обезбедити унапређење екосистема и биодиверзитета природног добра. То није програм активности само Управљача него укупних потреба у обезбеђењу очувања вредности заштићеног подручја.

Услови за његову реализацију су:

I Финансијска подршка разрађена према субјектима који су у обавези да учествују у реализацији Програма

-Министарство заштите животне средине

-Покрајински секретаријат за заштиту животне средине

-Јединице локалне самоуправе- град Суботица и општина Кањижа

-накнаде за коришћење ресурса од стране корисника

уз изналажење свих осталих који су заинтересовани за очување, заштиту и рационално „коришћење“ природних вредности кроз донације и пројекте.

II Дефинисање годишњих планова, на бази Плана управљања, у којима ће бити конкретизовани задаци и послови предвиђени за реализацију у текућој години, динамика њиховог извршавања и висина потребних средстава, као и извора обезбеђења ових средстава.

Наглашавамо **четири главна основа** на којима се програмске активности могу остваривати

1. **Организовање, опремање, кадровско оспособљавање управљача**

Имајући у виду и просторни обухват (5 369,90 ха + 2 773,97 ха) на коме управљач обавља своје законом прописане послове, садржајно разнолике задатке (презентација добра, ревитализација, екотуризам, сарадња са бројним корисницима и др.), потребе у спровођењу обавеза Управљача, основну претпоставку за остваривање Плана чини одговарајуће организовање, опремање и кадровско оспособљавање.

Потребно је стварање услова за овакво организовање и опремање, нарочито у финансијском смислу. Очекује се од шире заједнице да подупре активности Управљача на овом пољу. Прво јединица локалне самоуправе и локалних заједница, а затим Покрајине и Републике. Важну улогу у овоме има и прекогранична сарадња у панонском региону.

2. **Обезбеђивање финансијских средстава из планираних извора за управљача и друге субјекте**

За функционисање управљања и остваривање програмираних мера неопходно је обезбеђивати финансијска средства из свих законом предвиђених извора, у потребним годишњим износима. Уколико се не постигну планиране обиме средстава јасно је да ће и делови Плана морати бити умањени, нарочито у сегментима који се односе на: посебне мере заштите, активности у развоју нових функција и пројектима истраживања и унапређивања заштите.

3. **Доношење планске и друге документације**

Најважнија је ревизија акта о заштити који би омогућио другачији просторни распоред заштите и спречио све негативне утицаје садашње расцепканости субјединица.

Битна претпоставка за остваривање савремене интегралне заштите након ревизије заштите на подручју СРП “Селевењске пустаре” и непосредног окружења, јесте доношење одговарајуће просторне и урбанистичке документације (просторни план општине, план предела или просторни план посебне намене ,сл.).

Препоставка за остваривање програмираних мера је израда/усклађивање водопривредних, шумских, ловних и других основа и потребних пројеката и документације, њихово усаглашавање са режимима заштите.

Имајући у виду да су за доношење појединих врста документације надлежни други субјекти Управљач ће се ангажовати на иницирању њихове израде, уз одговарајуће укључивање у процесу рада.

4. Сарадња са надлежним и заинтересованим субјектима

Од великог значаја за успешно остваривање Плана управљања је усаглашени, заједнички рад и сарадња свих корисника подручја као и свих субјеката (две јединице локалне самоуправе Суботица и Кањижа, надлежне институције, заинтересоване стране), који су надлежни или заинтересовани за заштиту, очување природних вредности.

Стратегијска анализа остваривања циљева заштите природе применом SWOT анализе

<ul style="list-style-type: none"> • ПРЕДНОСТИ - СНАГЕ • постојећа станишта ретких врста • вишегодишње искуство у управљању • тренд уређивања система заштите природе и уређивања управљања ЗП у процесу приступања ЕУ • добра прекогранична сарадња • успешно реализовани међународни пројекти • Просторна блискост и повезаност са Натура 2000 површинама у Мађарској 	<ul style="list-style-type: none"> • НЕДОСТАЦИ - СЛАБОСТИ • даља фрагментација станишта због активности пољопривреде • концепт уређивања вода у региону са циљем одводњавања угрожава станишта • близина интензивно обрађиваног пољопривредног земљишта • управљач није корисник ниједног дела државног земљишта у Резервату, недовољне ингеренције • немогућност усклађеног управљања простором (различити корисници и интереси) • неодговарајућа чуварска служба (стручна спрема, опремљеност) • недостатак континуитета и јасних извора финансирања за основне активности
<ul style="list-style-type: none"> • МОГУЋНОСТИ ШАНСЕ • преношење права коришћења државног земљишта на управљача површина у I и II степену, • формирање државног фонда за откуп земљишта у ЗП • развој односа са локалним становништвом у функцији развоја традиционални видова коришћења и екотуризма • развијање постојеће посетилачке инфраструктуре • едукативни програм и посетилачке туре • одржавање континуитета спровођења активних мера заштите и повећавање површина за ове мере редовним финансирањем ових активности • одржавање станишта и популација • сузбијање инвазивних врста • формирање екокоридора • повећање нивоа сарадње са другим службама које обављају делатности на ЗП (ловочуварска служба, пољочуварска служба, погранична полиција) 	<ul style="list-style-type: none"> • ПРЕТЊЕ –РИЗИЦИ • преспоро уређивање система ЗП и дефинисање оквира за функционисање управљача (систем финансирања) • даље фрагментирање п станишта (због пољопривреде и водопривреде) • ширење инвазивних врста (дивљи дуван, амброзија, дрвенасте врсте) • недостатак финансијских средстава • недовољна сарадња надлежних министарстава, локалне самоуправе и других институција са управљачем у циљу решавања проблема ЗП (пољопривреда, водопривреда) • немогућност откупа земљишта у приватном власништву (непостојање фонда за откуп земљишта на заштићеним подручјима)

6. Приоритетне активности и мере на заштити, одржавању и праћењу стања и унапређењу природних и створених вредности

У планском периоду опредељују се следећи приоритети :

- завршетак ревизије заштићеног природног добра уз иновирање просторног концепта заштите
- активне мере заштите и ревитализација угрожених станишта заштићених врста у „Селевењским пустарама”
- развијање управљања заштићеним подручјем, наставак формирања базе података у функцији управљања, коришћења и мониторинга стања ;
- успостављање разних видова сарадње са корисницима подручја и локалним становништвом и локалним самоуправама;
- даља истраживања о стању станишта, природних реткости и ресурса (вода, шума)
- развијање облика презентације природних вредности подручја и туристичко-рекреативних и едукативних садржаја;
- успостављање одговарајућих облика сарадње у оквиру регионалне, националне и међународне мреже заштићених подручја природе овог типа (пустарска, пешчарска и слатинска подручја).

По свом карактеру наведени приоритети за програмски период су такви да се већина не може реализовати до краја периода већ имају континуирани карактер. У складу са карактером задатака и у зависности од финансијских могућности опредељиваће се годишња динамика њихове реализације.

7. Приоритетне задатке научно истраживачког и образовног рада

Смернице за даљи научно-истраживачки рад одређене су темељним природним феноменом природног добра „Селевењске пустаре” који се огледа у разноврсности и сложености флористички богатих биљних заједница, мозаично распоређених у простору. Њихово функционално јединство са компонентом фауне предствала укупан биодиверзитет предела а одраз је услова абиотичке средине. Генетичка разноврсност унутар популација појединих врста, диверзитет врста изражен бројем врста на јединицу површине овог природног добра, као и значајан екосистемски диверзитет, својеврсне су карике у одржавању биолошке равнотеже. Стога је приоритетна смерница праћење стања свих вредности у циљу адекватног спровођења прописаних мера заштите, очувања и унапређења.

Полазећи од статуса природног добра и пројектованих циљева, сходно зацртаним дугорочним фундаменталним научним и стручним заштитарским истраживањима као базе за спровођење наложених мера заштите и унапређивања природних вредности Резервата, као и санирања постојећих проблема, планирају се следеће средњорочне и краткорочне теме:

- Наставак картирања вегетације Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре”
- Наставак картирања заштићених врста у флори Селевењских пустара
- Мониторинг највреднијих компоненти флористичког и вегетацијског диверзитета Селевењских пустара
- Историјат вегетације на основу старих карата и архивских материјала као база за планирање рехабилитације подручја
- Праћење обнављања шумских заједница методом сталних квадрата и квантитативним саставом појединих спратова
- Праћење стања вегетације влажних станишта методом сталних квадрата паралелно са планираним хидролошким подухватима
- Фундаментална фаунистичка истраживања
- Инвентаризација ентомофауне пешчарских и степских екосистема
- Квалитативна и квантитативна анализа херпетофауне Селевењских пустара
- Структура и динамика популација рецентне орнитофауне Специјалног резервата природе “Селевењске пустаре”
- Праћење миграторне орнитофауне Селевењских пустара
- Фаунистичка истраживања слепих мишева у Резервату „Селевењске пустаре”

Предложени пројекти се могу и допуњавати у складу са циљевима заштите Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре” и програмским задацима овог документа. Реализоваће се у складу са могућностима и исказаним интересима стручњака и институција. Управљач и корисници подручја ће обезбеђивати потребну логистичку подршку а истраживања треба да спроведу заинтересовани експерти и институције на договорени начин

Садржаји и динамика одређиваће се годишњим плановима

8. Планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу простора

8.1 Одрживо коришћење природних вредности

Активности које ће се спроводити у десетогодишњем периоду односиће се како на очување постојећег стања кроз мере активне заштите и одржавања заштићеног подручја, тако и на мере унапређења стања животне средине.

Имајући у виду природне карактеристике и историјат намене простора, на подручју ће и даље бити присутна пољопривреда а предвиђа се и развој екотуристичких активности. Неопходно је подстицати развој екотуризма као нову развојну функцију која је у усклађена са функцијом заштите природе.

Усмеравање пољопривреде у правцу мудрог коришћења, у складу са вековним традицијама околних насеља, треба да буде једна од мера заштите биолошке разноврсности

Активности треба да буду засноване на концепту екстензивирања коришћења, крчењу алохтоне вегетације и очувању чистина у Селевењској шуми, као и промовисању одрживог коришћења заштићеног подручја.

Могућности развоја

- Биодиверзитет доприноси природоликости а тиме и атрактивности предела
- Насеља око подручја имају могућности развијања екотуризма
- Близина туристичких дестинција Палића и Кањиже пружа добар оквир за развијање екотуристичких садржаја
- Обзиром на потребу екстензивирања пољопривредне производње отварају се простори за обнављање традиционалних видова коришћења у сточарству (испаша, традиционалне расе, органски производи од меса и млека)

Сукоби интереса

- претварање природних станишта у обрађене површине или у шумско земљиште;
- пошумљавање чистина које су пешчарског карактера
- уређивање воде у окружењу и јужном делу подручја које утиче на одвођење свих вода и тиме мења еколошке услове.

Иако је проглашењем Уредбе о заштити Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре” заштита природних вредности одређена као главна активност у коришћењу подручја, постојећи природни ресурси: вода, пољопривредно земљиште и шума и даље се могу користити усаглашено са циљевима заштите и прописаним режимима.

Водни ресурс

У хидролошком смислу простор Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре” се налази на микросливу Хоргошко-Мартоношки рит. Резерват са источне стране пресеца главни канал Хоргош-Мартонош (Мадарасто- Црвени крст) са ознаком К-ХI-0 који је прокопан у периоду 1962-1965 године, што је регулисано међудржавним споразумом. Недалеко од границе, на мађарској страни постоји устава која регулише протицај упуштања у доњи, југословенски део. Овај канал се протеже кроз природну депресију која је некада вршила дренарање вода тог подручја, а уједно служила и као поток који је пропуштао транзитне воде из Мађарске. Осим овог канала, постоји и канал нижег реда К-ХI-2, који се улива у претходни канал, а такође има функцију да дренира подручје. Заштићено добро се налази између ових канала који смањују ниво воде за 0.8-1.2м на свим фрагментима (подаци из 90-тих година). Поред ова два канала постоји већи број мањих природних депресија или копаних ригола чија је основна улога да површинске и подземне воде што пре доведу до горе поменутих канала. Тако се у суштини Селевењске пустаре налазе на подручју вештачки регулисаног режима подземних вода. Њихов ниво се прати од 1951 године на једном пункту, односно у контролном

бунару бр. 8, недалеко од Хоргош чарде, нешто западније од границе Резервата – његове субјединице Сточни пашњак.

Мозаик -комплекс вегетације који и данас обухвата тршћаке, заједнице високих шашева, плавне ливаде и фитоценозе типичне за јако слана земљишта, индицира некадашње богатство у површинским водама и висок ниво подземних вода. С друге стране, њихова нарушена и често атипична структура, као последица сукцесије ка сувљим типовима вегетације, указује на наглашене промене и дефицит воде. На слатинама полако нестаје природна динамика воде. У свим типовима вегетације долази до опадања бројности појединачних заштићених или угрожених врста са Црвене листе флоре. Дугогодишње уређивање вода, уз вишегодишњи сушни период и пјачано коришћење, довело је толико нарушеног водног режима да су поменути екосистеми доведени у питање.

Решење се види како у задржавању површинских вода тако исто и у њиховом преусмеравању на горњем делу слива (у Мађарској).

Циљ заштите и коришћења водног ресурса у планском периоду је да се утврди стање, утврди начин локалног оптимизирања режима вода и установи механизам мониторинга стања Активности:

- приликом ревизије заштите потребно је обухватити хидролошки непосредно утицајне површине и део каналске мреже
 - на основу постојећег Програма хидролошких истраживања у Селевењским пустарама (Грађевински факултет Суботица, 1998. год.) започети утврђивање стања у сарадњи са одговарајућом стручном институцијом
 - по потреби локалним привременим затварањем испуста (нпр. џаковима са песком) задржавати сезонски воду на микролокалитетима, где је то могуће (нпр. Трафик)
- Годишњим плановима ће се утврђивати даља динамика и обими ових активности.

Шуме

Субјединица Резервата под називом Селевењска шума је уједно и тзв. шумско земљиште и део је Газдинске јединице „Селевењска шума“ са површином од 85, 15 ха. Корисник ове шуме је тренутно није јасан. “Агропрестиж” доо који је преузео коришћење осталих површина некадашње ПД “Бачка” ову површину не користи.

Део Резервата који има функцију шумског земљишта од 75,35 ха обухвата одељења 1,2, и 3 Газдинске јединице. То су углавном мешовите шуме лошег уређајног и здравственог стања, са великим процентом страних врста (багрем, копривић, црни бор) али и присуством беле тополе. Процес зарастања у коме доминирају инвазивне стране врсте (нарочито копривић), нарушио је како структуру шуме тако и фрагменте аутохтоне вегетације. Током времена нарушена је и заштитна и производна функција шуме, а осетљиви фрагменти аутохтоне вегетације у којима се појављује већина природних реткости Резервата су деградирани и угрожени.

Ове шуме су привредно уређиване у два наврата. Прва Шумска основа урађена је за период 1989. –1998. година са обухватом још неких површина и под називом ГЈ „Шуме АИК Кањижа“ и циљеви заштите природних вредности њоме нису били обухваћени. По истеку ове основе постоји прекид у уређајном раздобљу од 3 године јер корисник шума није израдио одмах нову.

Последња Посебна шумска основа урађена је за период 2001-2010 година. Одобрена је од стране Министарства за пољопривреду, шумарство и водопривреду (бр. 322-02-00285/01-06) и ускладила је своје циљеве и смернице са Уредбом о заштити Резервата.

Општим и посебним циљевима газдовања су у уређивачком раздобљу одређене радње којима треба унапредити стање шума са акцентом на заштити изворних вредности вегетације, како

шумске тако и зељасте. Аутохтоне врсте дрвећа имају предност у гајењу и обнови. Сеча постојећих дозрих делова шуме (бор, багрем и копривић) и рашчишћавање обраслих чистина су у складу са смерницама заштите у циљу очувања аутохтоне вегетације и пешчарских травних станишта.

Коришћење шумског ресурса треба одређивати Годишњим плановима газдовања шумом који треба да израђује корисник шуме. На овај план се добија сагласност Покрајинског завода за заштиту природе уз одређене услове заштите природе.

Мере активне заштите морају бити комбиноване са коришћењем и гајењем шума, јер је главни циљ очување и обнова природних вредности а не производног капацитета шуме. Дугорочно овако комбиноване активности ће смањити деградираност шуме и повећати стабилност екосистема.

Активности

- одржавање површина у одељењима 2 и 3 у којима је реализована сеча 2002. године (чишћење подраста и кошење инвазивних коровских врста)
- програмирање даље сече неаутохтоних врста уз даље одржавање сечишта (спречавање зарастања, чишћење од нежељеног подраста), док се не успостави потребне еколошка равнотеже
- садња аутохтоних дрвенастих врста у циљу побољшавања структуре станишта

Планиране активности ближе дефинишу годишњим плановима корисника шума у смислу обима, динамике, извођача и финансијске вредности.

Пољопривредно земљиште

Пољопривредно земљиште захвата добар део површина Резервата. Већином је то државно или друштвено власништво. Преовлађују површине регистроване у катастру као ливаде и пашњаци али има и њива.

У заштитној зони доминирају њиве. Интензивно обрађиване површине на песковитој подлози су врло деградиране, јер је песковита подлога изложена сталној дефлацији а подземне воде су изложене загађивању и прекомерној потрошњи. Доста је плантажних засада воћа али и њива са ратарским културама.

Сви делови Резервата осим Селевењске шуме су травнате површине. Оне су значајан пољопривредни ресурс за сточарство и то за традиционалне видове коришћења (кошанице и пашњаци)

У II степену заштите (Волујски пашњак, Сточни пашњак, Лофеј) могуће је периодично кошење ливада у периоду од јуна до августа уз поштовање одређених услова заштите станишта (без тешких косачица, остављање травнатих пруга, поштовање периода гнезђења одређених врста птица и сл).

У III степену заштите (нпр. Дегелица, Богарзо, Килапош) дозвољено је кошење ливада којима се не угрожава карактер вегетације и и репродукција птица и друге дивљачи.

Досада највећи проблем квалитетнијег управљања у циљу заштите је да су корисници разнолики, да делови у друштвеном и државном власништву пролазе кроз процес приватизације и да управљач нема субјекте за сарадњу у стварање *Програма коришћења пољопривредног земљишта*.

Могућности су обнављању традиционалних видова првенствено сточарства за саме делове Резервата. За заштитну зону потребно је увођење органске пољопривреде.

Планирана ревизија просторног захвата Резервата требало би да олакша организацију коришћења пољопривредног ресурса. Поред ревизије Акта о заштити потребна је и промена улоге управљача у односу на коришћење земљишта или стварање државних финансијских

механизма за регресирање жељеног вида коришћења који би био у функцији заштите природе.

Активности

- континуирани рад са корисницима и власницима пољопривредног земљишта на едукацији, презентацији природних вредности њиховог завичаја и развијању пројеката посебног коришћења
- повратак традиционалном сточарењу
- увођење органске пољопривредне производње у заштитној зони

Све планиране активности разрађиваће се Годишњим програмима заштите и развоја (обими, динамика, носиоци, финансијски показатељи) а исти подлежу добијању сагласности и услова заштите природе од надлежних.

Ловни ресурс

Субјединице Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ су обухваћене површинама два ловишта у двејединице локалне самоуправе, Кањижа и Суботица. Већи део припада општини Кањижа и ГЈ „Капетански рит“. Овде су обухваћене субјединице : Селевењска шума (II степен заштите), Богарзо (II степен заштите), Темпломпарт (III степен заштите), Дегелица (II степен заштите), Волујски пашњак (III степен заштите), Ченгеш рампа (III степен заштите), Сточни пашњак (III степен заштите), Килапош (II степен заштите), Траћик (II степен заштите).

Овим деловима ловишта непосредно газдује Ловачко друштво из Хоргоша.

Субјединица Лофеј (III степен заштите) је у ловишту ГЈ „Суботичка пешчара“ и њиме непосредно газдују Ловачка друштва у Бачким Виноградима и Хајдукову.

На свим деловима резервата у оба ловишта забрањен је редован лов осим санитарног и селективног одстрела. За овакве активности је потребно тражити услове и сагласност Покрајинског завода за заштиту природе.

Активности

- непосредна сарадња са ловцима на терену
- учешће у изради ловних основа у сегменту усаглашавања са циљевима заштите
- едукација и сарадња са ловачким друштвима кроз презентацију природних вредности њиховог завичаја и развијање пројеката посебног коришћења (уређивање ремиза аутохтоним врстама, оснивање резерватских делова ловишта, праћење стања фауне)

Планиране активности ће се поближе дефинисати годишњим плановима.

8.2 Развој и уређење простора

Постојећа просторна и урбанистичка документација не посматра простор добра као целовити комплекс, нити је усклађена са прописаним режимима заштите. Уредбом о заштити, није уведена само нова функција заштите природе за ово пешчарско подручје, него се проширују и обогаћују функције ширег региона са околним насељима (Хоргош, Бачки Виногради).

Након усаглашавања постојеће урбанистичке и просторно планерске документације са Уредбом о заштити тј. ревидираним актом о заштити, имајући у виду циљеве и приоритетне задатке, као и евентуалне нове просторне организације након ревизије, планираће се активности на изради и доношењу потребне просторне и урбанистичке документације од стране надлежних институција, на уређивању, изградњи и одговарајућем инфраструктурном опремању локалитета у „Селевењским пустарама“ и ширем подручју.

У међувремену се реализује пројекат уређења посетилачких стаза у Резервату на потезу Селевењска шума Лофеј.

9. Просторну идентификацију планских намена и режима коришћења земљишта

Према Уредби о заштити Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре” (Службени гласник Републике Србије бр. 37/97) подручје Селевењске пустаре ставља се под заштиту као природно добро од великог значаја и сврстава у II категорију заштите као специјални резерват природе са заштитном зоном чини јединствену целину.

Делови Резервата /Субјединице су:

1. Волујски пашњак
2. Дегелица
3. Богарзо
4. Темпломпарт
5. Селевењска шума
6. Лофеј
7. Траћик
8. Килапош
9. Сточни пашњак
10. Ченгеш рампа

На њима је установљен следећи распоред режима заштите:

1. зона II степена заштите обухвата подручје Дегелице, Богарзо, Селевењска шума, Траћик и Килапош, површине 301,1273 ха;
2. зона III степена заштите обухвата подручја Волујски пашњак, Темпломпарт, Лофеј, Сточни пашњак и Ченгеш рампа, површине 375,9080 ха.

На целом подручју Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре” забрањује се

- изградња објеката, осим у границама Темпломпарта у традиционалном стилу и промена намене површина;
- прокопавање канала осим реверзибилних, јама за заливање и исушивање мочвара и други радови који би довели до промене водног режима
- изградња рибњака
- отварање позајмишта песка и нафтних бушотина и други радови који могу утицати на морфологију терена и стабилност екосистема
- уношење алохтоних врста биљака и животиња
- чиста сеча шума осим у засадима багрема и еуроамеричких топола
- проредне (узгојне) и санитарне сече шума ако нису у функцији очувања и унапређивања природних реткости и других угрожених врста и њихових станишта
- пошумљавање, осим ако је то у функцији очувања и унапређивања разноврсности вегетације на одређеним деловима резервата
- лов, осим санитарног и селективног одстрела
- употреба хемијских средстава у пољопривредној производњи, осим строго селективних, преоравање станишта ретких врста и површина са природном вегетацијом и извођење других радова који нарушавају њихова станишта, интегритет простора и стабилност екосистема
- сакупљање биљних и животињских врста
- паљење трске и травних површина

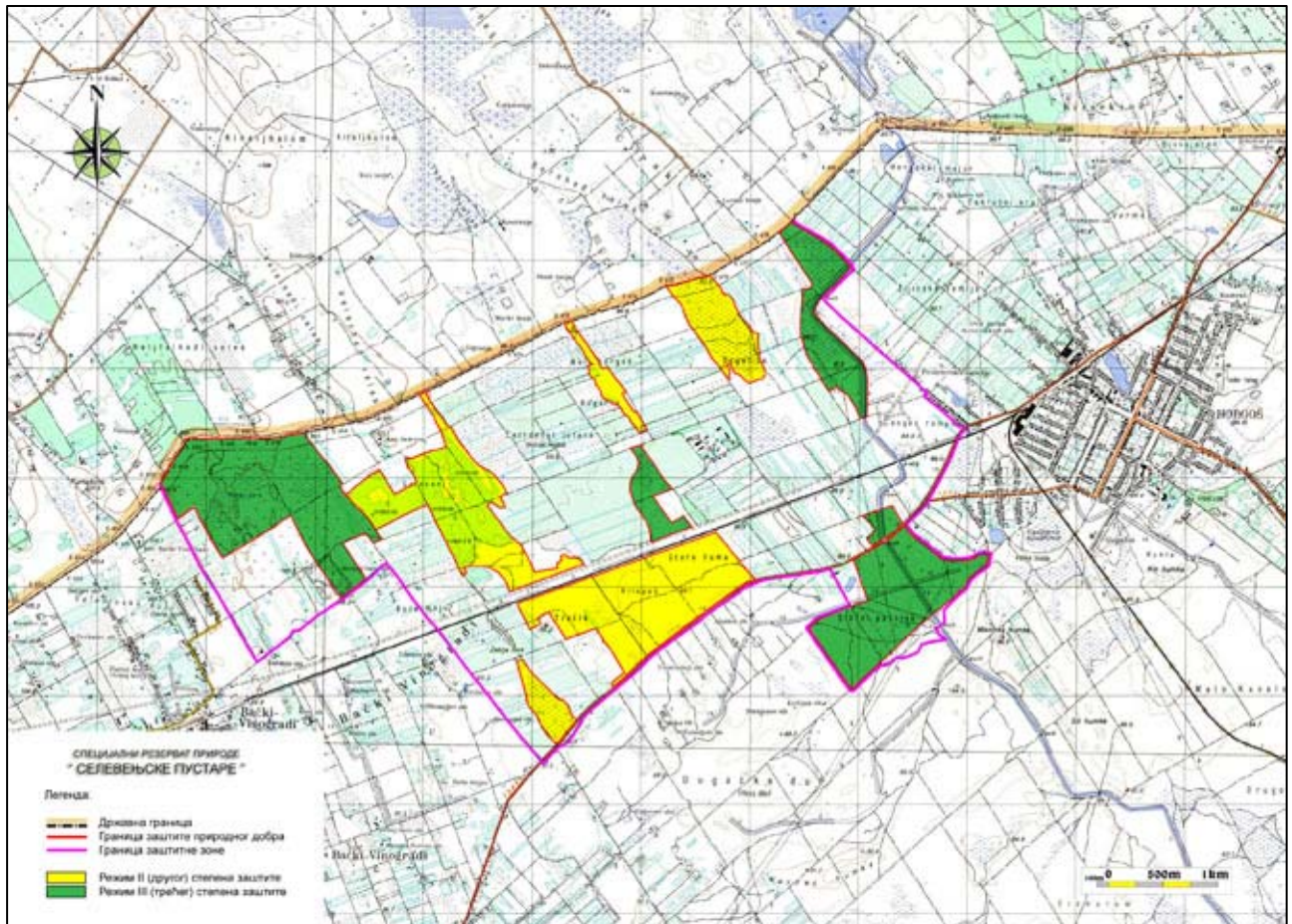
- вожња моторима и организовање трка
- депоновање смећа и отварање депонија, као и физичко и хемијско загађење
- сви други видови угрожавања природних реткост и њихових станишта

На целом подручју Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре” обезбеђују се мере заштите и спроводе активности на:

- одржавању оптималног водног режима (довођењем неопходне воде путемодговарајућих хидролошких пројеката, контролом режима подземних вода у контролним бунарима, одржавањем режима мочварних деловарезервата приликом регулације подземних вода, обезбеђењем вештачког регулисања режима подземних вода)
- праћењу стања популација биљних и животињских врста различитог степена угрожености и предузимању конкретних мера њихове заштите и очувања, мера на реинтродукцији аутохтоних врста, укључујући и реинтродукцију исконских врста домаћих животиња (подолско говече, рацка овца)
- чишћењу подраста багрема и других дрвенастих и жбунастих врста које обрастају степска, пешчарска и ливадска станишта, ревитализацији и реконструкцији некадашње степске вегетације и спровођењу других мера на очувању разноврсности станишта и вегетације
- уређивању отворених позајмишта песка ради стварања неопходних еколошких услова за живот ретких птица
- спречавању криволоваи других радњи којима би се могле уништити или угрозити природне реткости и друге биљне и животињске врсте
- подизању објеката за допунску прехрану животиња, ремиза (озелењавање) за дивљач у контактної зони ауто-пута и испред улазно-излазних отвора на пролазима за животиње и постављању заштитне конструкције за смањење буке на најугроженијим местима
- озелењавању трасе аутопута Е 75, осим врстама Цратаегус моногуна, Пурацантха сп., Цотонаестер сп. и ниским чемпресом
- одређивању земљаних некатегорисаних путева чије се коришћење за саобраћај ограничава рампама
- контролисаној презентацији добра (одређивањем пријемног капацитета, односно броја посетилаца у одређено време на одређеним деловима резервата, обезбеђивањем контроле њиховог кретања, одређивањем места за паркирање возила и др.), едукацији и усмереној популаризацији и подизању екокампа
- на сталном праћењу стања екосистема и природних реткости и промена стања после предузимања мера на њиховој заштити и презентацији (мониторинг).

Карта 1. Специјални резерват природе „Селевењске пустаре” са степенима заштите

Зона II степена заштите

Ова зона обухвата станишта ретких врста, 1. слатинских пашњака Дегелице, 2. влажне ливаде на подручју Траћика, 3. Килапоша и субјединице 4. Богарзо и 5. Селевењску шуму- значајно станиште ретких и угрожених врста. Највећи део заузимају травне површине влажних ливада и пашњака, затим тршћаци са мозаиком мочварних заједница, а најмање су заступљени фрагменти аутохтоне шумске вегетације.

Према Закону о заштити природе у зони II степена заштите ограничава се и строго контролише коришћење природних ресурса. На овим површинама се могу вршити оне активности које унапређују стање и омогућавају презентацију природног добра без последица по његове темељне вредности.

За површине у II зони заштите Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре” приоритетни циљ су очување и побољшавање квалитета станишта кроз активне мере заштите.

На овим површинама поред забрана наведених у члану 5 став 1, *Уредбе о заштити*, важи још и следеће:

забрањује се

- ложење ватре и испаша стоке;
- употребљавати хербициде на лаким песковитим земљиштима на подручју Килапош;

У зони II степена заштите обезбеђују се мере заштите на:

- превентивној заштити од пожара
- укључивању етно-чарде са додатним садржајима у презентацију резервата
- довођењу неопходне воде за подручје Богарзо и Траћик и ревитализацији језерца (баре) у Богарзо и интродукцији аутохтоних врста типичних за овакве биотопе
- на периодичном кошењу ливада, с тим да се обави у периоду од 13. јуна до 20. августа, а начин кошења ливада прилагоди карактеру вегетације и условима и начинима гнежђења птица
- затрпавању јама које су отворене ради заливања подземном водом на подручју Богарзо, уношењу аутохтоних врста у складу са начелима разноврстности шумских екосистема и побољшања структура животних заједница
- ограђивању мравињака риђег шумског мрва у селевењској шуми, постављању вештачких дупљи за гнежђење птица дупљарица и сова, очувању мозаика шумских и зељастих животних заједница

Зона III степена заштите

Ова зона има двојаку улогу. У еколошком погледу има улогу пуфер појаса (тампон зоне) између границе Специјалног резервата природе и природних фрагмената у II зони. Улога оваквог појаса је ублажавање негативних утицаја са пољопривредних површина и од насеља. Истовремено има улогу очувања и унапређења станишта уз мудро коришћење природних ресурса. Природне вредности које насељавају овај простор (водоземци, гмизавци, птице) прилагођене су на традиционалне видове коришћења пашњака, ливада и тршћака. Захвата површину од 375,9080 ха. Под овим режимом се налазе: 1. заједнице степског карактера Сточног пашњака, 2. заједнице слатинског карактера Волујског пашњака и 3. мочварна станишта субјединице Лофеј, 4. Темпломпарт и 5. Ченгеш Рампа. Режим за ову зону утврђује ограничено коришћење природних ресурса и контролисане интервенције и активности у простору усклађене са функцијом заштите. Поред одговарајућих видова коришћења у пољопривреди, природоликост предела пружа могућност развоја еко туризма и рекреације, што омогућује и режим заштите.

За површине III зоне важи следећи режим (према члану 5 став 1 Уредбе о заштити):
забрањује се

- исушивање мочварних станишта приликом регулисања режима подземних вода на подручју Лофеј;

За подручје III зоне заштите обезбеђују се мере заштите и активности на:

- реинтродукцији текуница на подручју Сточног пашњака
- рекултивација девастираних терена
- кошењу ливада на начин којим се неће угрожавати карактер вегетације и репродукција птица и друге дивљачи
- изградња информационог центра на подручју Темпломпарта и других неопходних објеката за организовање туристичких активности
- очување и презентација културно- историјског наслеђа на подручју Темпломпарта, посебно остатка црквице (Темплом) из XIII века
- узгоју традиционалних врста домаћих животиња и пашарењу, осим на подручју Темпломпарта
- уношењу аутохтоних врста биљака и животиња
- обнови бара у природним депресијама од значаја за живот птица

10. Активности на промоцији вредности заштићеног подручја

Презентација

Ове активности се планирају у циљу стварања представе о природним вредностима подручја Резервата. Недовољно познате и признате вредности живог света и предела Селевењских пустара су главни мотив да се више ради на стварању позитивне слике о Селевенсјским пустарама код посетилаца на локалном и регионалном нивоу.

Презентација и популаризација ће се остваривати кроз следеће активности:

(1) Информисање

Оствариће се континуирана сарадња са представницима медија; повремено ће се давати стручне информације и актуелна саопштења а организоваће се и специјалне, тематске конференције за новинаре у склопу рада Визиторског центра Лудаш

(2) Водичка служба

За потребе школских и организованих посета надзорник заштите природе прати групе по терену уз потребна објашњења и надзор у склопу рада Визиторског центра Лудаш

(3) Издавачки рад

У програмском периоду се планира издавање пропагандног материјала (визиторски летак, проспекат/карта), а у складу са могућностима и посебна издања – публикације које се односе на подручје.

Едукативне активности

Садржај ових активности засниваће се на природној и културној баштини подручја.

Реализоваће се у сарадњи са заинтересованим субјектима путем акција, манифестација, кампова и курсева у склопу рада Визиторског центра Лудаш

(1) Едукативна стаза

Планира се уређење већ коришћењих делова стазе кроз Селевењску шуму и према Лофеју. Даља уређивања уследиће након ревизије акта о заштити и новог просторног обухвата подручја под заштитом.

(2) Еко-камп

Управљач у сарадњи са НВО организује одвијање волонтерских радних кампова и истраживачких кампова на и на овом подручју кроз рад Визиторског центра Лудаш у Хајдукову.

(3) Едукација у природи

Одржавање излета и часова у природи уз стручно припремљен програм у склопу рада Визиторског центра Лудаш

Туристичко рекреативне активности

Пројекције развоја туризма у наредном периоду базира се на валоризацији природних вредности.

Она се заснива на разноликим садржајима: природним вредностима (шума, шумске чистине и прогале, разни типови ливада и пашњака, слатине и мочваре), еколошким предностима (богатство природних реткости, делом очувана станишта), етнографском наслеђу (богата баштина оригиналних занимања, домаћих животиња, градитељских вештина, обичаја и културе), археолошким налазиштима (ископине на Темпломпарту и другде), географским повољностима (близина градова, саобраћајне могућности, разноликост предела, близина државне границе и коридора 10).

Основни циљ је да се дефинишу врсте туризма и обим кретања посетилаца који ће задовољити мере и режиме заштите. По обиму и квалитету туристички промет треба да компензира ограничења у коришћењу природних ресурса и потребе за улагањем у заштиту Резервата. Сви туристички програми треба да имају карактер „меког” одрживог туризма без обележја масовности.

Излетнички туризам

Већ традиционални локалитети првомајских излета у Селевењској шуми и још неким деловима Резервата су основа за даље развијање овог типа који је и најнеповољнији за основне природне вредности. Због тога ће овај тип посетилаца бити усмераван и ограничен на већ постојеће локалитете.

Еко етно туризам

Вид туризма који се већ развија у окружењу и коме подручје Резервата може бити допунски садржај. Као предуслов је развијање традиционалних видова коришћења, као што је сточарење и производња традиционалних млечних и месних производа на салашу. Развој овог вида сточарства је и потребно јер се испашом и кошењем у одређеном обиму одржавају пешчарска и степска травна станишта.

Ради детаљније разраде ове тематике потребно је сачинити посебан *Програм развоја туристичких функција* и дефинисати обиме и динамику развоја ове делатности у склопу рада Визиторског центра Лудаш.

11. Студијска, програмска, планска и пројектна документација потребна за спровођење циљева и активности

Ради уређивања услова коришћења подручја и уређивања односа са садашњим и будућим корисницима у складу са постављеним законским решењима донеће се следећа програмска и нормативна акта:

- *Годишњи програм* управљања који се ради на бази Плана управљања и представља план његове реализације за дату годину. Динамика и потребна средства за реализацију исказују се сваке године у зависности од темпа реализације средњерочног програма.
- *Акт о унутрашњем реду и чуварској служби* који је урађен у претходном петогодишту је потребно иновирати и ускладити са искуствима из позитивне праксе.
- *Акт о накнадама* за коришћење природног добра треба да разради систем накнада за коришћење подручја а нарочито: коришћење природних ресурса, коришћење за делатности туризма, угоститељства, трговине, снимање филмова, коришћење посебно уређених терена за поједине намене, коришћење имена и знака, услуга Стараоца и сл.
- Припрема *пројеката* и других посебних програма и планова (пољопривреда, водопривреда, шумарство, туризам) према динамици и роковима који се утврђују годишњим плановима.
- Имајући у виду одредбу члана 13. Уредбе о заштити којом се налаже усаглашавање планова и програма уређења простора, шумских, ловних, водопривредних, пољопривредних и других основа и програма унапређења рибарства и других програма који обухватају заштићено подручје са Просторним планом Републике Србије и овим Програмом и режимима заштите, постоји обавеза усаглашавања основа и програма донетих од стране корисника земљишта, риболовачка удружења, корисници пољопривредног земљишта. Исто важи и за урбанистичке и водопривредне планове и основе.
- Комплексност простора и правци развоја намећу потребу за израдом *Просторног плана посебне намене*. Очекује се у планском периоду израда ове планске документације према динамици коју води Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине.

12. Облици сарадње и партнерства са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности

Интеграција локалног становништва у процесе заштите природе је један од кључних задатака и представља стратешки циљ доброг менаџмента заштићеним природним добрима.

Посебно треба радити на томе да, упркос стриктној легислативи која се из оперативних разлога базира на забранама, локално становништво препозна свој интерес у процесу заштите природе (туристичка валоризација, брендирање производа органске производње, одрживо коришћење биомасе).

Од велике је важности да локално становништво препозна свој интерес у чувању природних вредности и очувању „лепих предела“ као део могућности свог развоја у окружењу заштићеног подручја (еко туризам, брендирање производа традиционалне и органске производње, коришћење био масе...)

Имајући у виду велику површину заштитне зоне и бројне кориснике на овом подручју, Управљач ће тежиште рада морати стално базирати на контакту и сарадњи. Прво током планирања активности појединих корисника, ради правовременог усклађивања са прописаним режимима, а затим и током реализације активности.

Са месним заједницама, удружењима грађана и невладиним организацијама које функционишу на подручју Резервата, сарађиваће се по потреби и у одређеним пројектима са циљем уређивања простора и презентације природних вредности подручја.

- Информисање локалног становништва о природним вредностима и мерама које се спроводе у циљу заштите
- Пружање помоћ локалном становништву у преласку на делатности које су у складу са заштитом природе подручја
- Укључивање локалног становништва у чување природе кроз мреже волонтера чувара
- Тражење помоћи у конкретним акцијама у спровођењу мера активне заштите (чишћење од инвазивних врста, кошење)

Конкретне активности усмерене ка сарадњи са локалним становништвом ће бити дефинисане Годишњим програмима.

13. Активности и мере на спровођењу плана са динамиком и субјектима реализације плана управљања

На основу оквира датог кроз дугорочне циљеве и приоритетне мере управљање ће садржавати следеће активности.

13.1. Опште мере заштите

Надзор и праћење стања спровођења прописаних забрана и контролисање начина и обима коришћења у дозвољеним радњама према степенима заштите (имплементација режима и Услови заштите природе) и све остале активности управљања заштићеним подручјем у складу са чл. 68 Закона о заштити природ.

Мере заштите/потребне активности које се односе на укупни простор заштићеног подручја (уједначавање коришћења, кординација корисника, откуп површина, утврђивање стања и оптимизирање режима вода)

13.2 Посебне мере заштите

Организација и реализација активности реализације посебних мера заштите које се односе на одређене локалитете (ревитализација, активна заштита станишта и врста)

13.1.1 Опште мере заштите – прописани режими

Спровођење активности управљања

Организовање и опремање

На основу стручне оспособљености и опремљености управљача (Јавно предузеће „Палић-Лудаш“) за обављање Уредбом стечених обавеза у заштити, очувању и унапређењу заштићеног подручја из садашњег аспекта има ограничене могућности оптималног спровођења циљева заштите.

Имајући у виду да је Предузеће управљач и на подручју СРП „Лудашко језеро“, ПИО „Суботичка пешчара“, ПП „Палић“ (укупна површина управљања је цца 8 000 ха), са малобројним кадром и основном опремом, јасно је да ће се у планском периоду активности усмеравати на решавање овог проблема.

Рок: континуирано

Носилац :јединице локалне самоуправе, надлежни Секретаријат Покрајине, надлежно Министарство

Чување и надзор

Чување и надзор заштићеног природног добра представља континуирани задатак који се реализује у смислу превентивне заштите природних вредности а у складу са чл. 109 и 110 Закона о заштити природе

Спроводиће га надзорник/чувар у сарадњи са осталим корисницима простора и у координацији са њиховим чуварским службама.

Надзорник/чувар ће надгледати спровођење режима заштите, намену и коришћење површина свих корисника простора као и посетилаца .

О свим променама насталим у СРП „Селевењске пустаре“ извештаваће континуирано стручну службу. Против извршиоца ће се подносити потребне пријаве. Управљач ће по потреби подносити кривичне и прекршајне пријаве, позивати надлежне инспекцијске службе и извештавати Покрајински завод за заштиту природе Србије.

У планском периоду је неопходно повећати број стручних кадрова и обавити одговарајућу едукацију постојећих и нових кадрова, у циљу одговарајућег чувања и надзора природних вредности подручја, што ће зависити од финансијских могућности у развијању нових функција и учешћа шире заједнице.

Рок: континуирано

Носилац: Управљач, надлежно Министарство

Праћење стања

Послове праћења стања спроводиће делом надзорник а делом стручни сарадник надлежан за ово заштићено подручје.

Установљена је посебна база података и води се посебан надзорнички дневник, чији се подаци континуирано уносе у базу података у оквиру Сектора за заштиту природних и културних добара ЈП „Палић- Лудаш”

Вођење документације о заштићеном добру обављаће такође стручни сарадник Сектора.

Рок: континуирано

Носилац :Управљач, надлежно Министарство

Обележавање

Обележавање СРП „Селевењске пустаре“ је у складу са Правилником о обележавању заштићених природних добара (Сл.гласник РС бр. 30/92, 24/94 и 17/96). У планском периоду се очекују радови на текућем одржавању (замена оштећених делова).

Рок: континуирано

Носилац :Управљач, надлежно Министарство

Документационо-информациони систем

Одређена научна и стручна литература интердисциплинарног карактера, као и радови проистекли обрадом резултата добијених праћењем стања и мониторингом подручја Селевењске пустаре депоновани су код управљача. Њима се придружује катастар парцела подручја, постојеће карте, просторно-планска документа и сл., што је основа информационо-документационог система у изради.

У циљу реализације програмских задатака, остваривање и обављање функција заштите природе и старања о целом подручју неопходно је установљавати савременог информационог система, на чему је управљач и током протеклог петогодишњег периода интензивно радио. Планира се наставак ових радова.

У развијању информационог система потребно је обратити пажњу на следеће елементе које је потребно ускладити:

- кадрове
- опрему
- базе података
- поступке обраде и коришћења
- комуникационе медиуме

У том циљу је потребна стална сарадња са Покрајинским заводом за заштиту природе Србије.

Ова питања ће се решавати обједињено за сва природна добра северно-бачког региона о којима се стара ЈП „Палић-Лудаш”

Рок: континуирано

Носилац :Управљач, Покрајински завод за заштиту природе

Стручна сарадња

Административна, стручна и експертска сарадња одвијаће се са свим институцијама из система заштите природе, као и научним и стручним организацијама које се баве проблематикама везаним за реализацију циљева заштите у СРП „Селевењске пустаре“

- Министарствима Републике Србије надлежним за питања заштите животне средине, пољопривреде, водопривреде, урбанизма, науке, просвете и културе;
- Покрајинским секретаријатима надлежним за животну средину и одрживи развој, пољопривреду, водопривреду, урбанизам, науку, просвету и културу
- Покрајинским заводом за заштиту природе Србије

- Општинским управама надлежним за питања животне средине, пољопривреду, водoprивреду, урбанизам, науку, просвету и културу
- Грађевинским факултетом у Суботици
- ЈВП „ Војводинаводе”
- Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица
- друге стручне и научне институције

Рок: континуирано
Носилац :Управљач

Планирање и спровођење мера противпожарне заштите

Заштита СРП „Селевењске пустаре“ од пожара је базирана на спровођењу мера превенције од ширења пожара приликом спаљивања заостале вегетације на ораницама које се налазе око подручја. Будући да су поменуте активности сезонског карактера, чуварска служба у том периоду спроводи појачани надзор, контролу и праћење активности. Поред деловања у ванредним ситуацијама, управљач континуирано обавља активности у циљу спровођења мера противпожарне заштите у сарадњи са осталим корисницима простора :

- реализује се свакодневно праћење климатских услова и стања горивог материјала у циљу процене текуће опасности од појаве пожара
- организовано је осматрање и обавештавање о појави пожара током пожарних сезона
- на изузетно угроженим подручјима, као што су стари комплекси бора или велике површине под травнатом вегетацијом, обавља се свакодневни надзор
- локалитети излетишта се налазе под контролом употребе и ложења ватре
- заштита од пожара реализује се у сарадњи са пољочуварском службом јединице локалне самоуправе Суботица и Кањижа као и Ватрогасном службом Министарства унутрашњих послова Суботице и Кањиже

Рок:континуирано
Носилац: Управљач, Пољочуварска служба, Ватрогасна служба јединица локалних самоуправа

Мере заштите непокретних културних добара

СРП „Селевењске пустаре“ има одређен број непокретних културних добара, археолошких налазишта.

Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица као надлежна институција прописала је *Мере заштите* својим решењем бр.242-2/19 Од 27.02.2009. из којих се виде локалитети по катастарским парцелама и услове заштите које на овим локалитетима треба спроводити.

Рок:континуирано
Носилац: Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица

Међународна сарадња

Подручје овог природног добра, које се налази на 15 км од границе са Републиком Мађарском, је заједно са другим природним добрима овог региона (Специјални резерват природе „Лудашко језеро“, Парк природе „Палић“ и Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“) део пројекта будућег заједничког прекограничног заштићеног простора које је под називом “Кöрос-ёр” (Речица Киреш) зацртаног министарским протоколом Републике Србије и Републике Мађарске 1997. године.

Јуна 2004. године потписан је *Споразум о сарадњи* између Јавног предузећа „Палић-Лудаш“ и Управе Националног парка Кишкуншаг, управљача заштићених природних добара Мађарске у

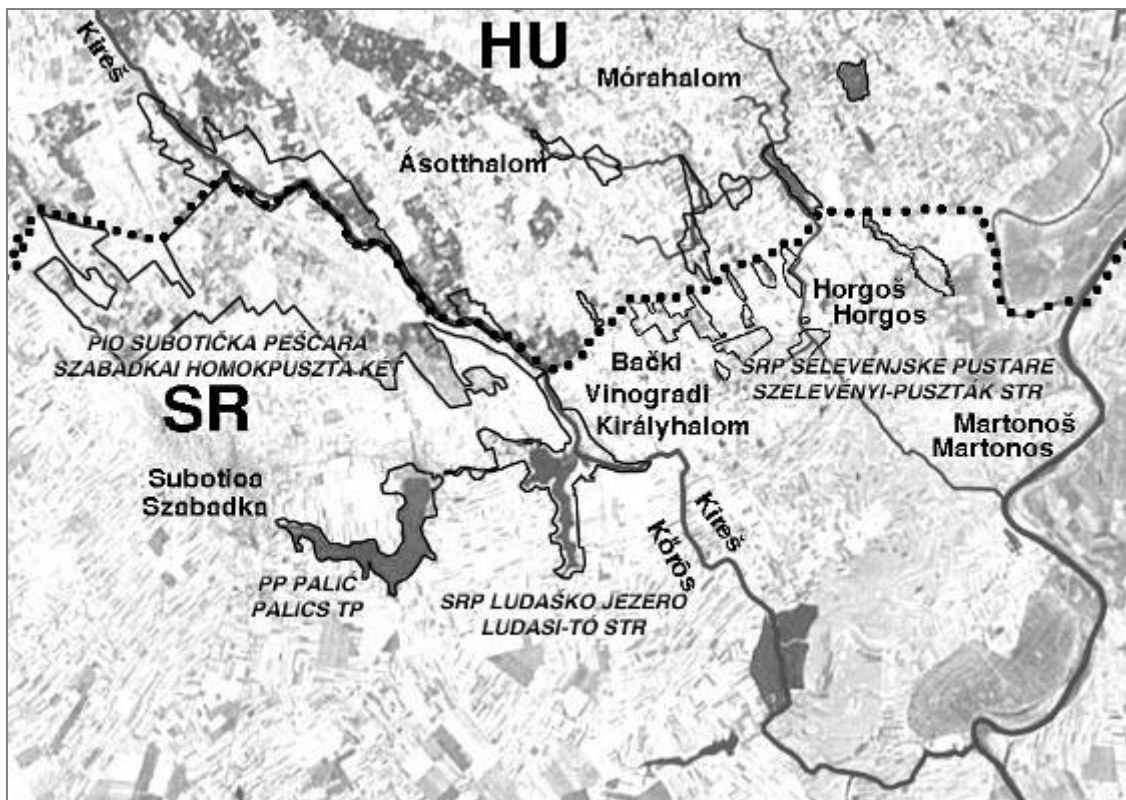
међуречју Тисе и Дунава. Споразумом је предвиђена размена искустава, сазнања, информација, стручних екипа и њиме се подржава систематска сарадња стручњака и чувара природе са обе стране границе. Такође се подржава заједничко наступање на појединим конкурсима за пројекте, нарочито ИПА и коришћењем других могућности које се реализују на заштићеним подручјима о којима се старају.

У односу на СРП „Селевењске пустаре“ то значи сарадњу на:

- методама управљања /газдовања пустарама, влажним подручјима, и слатинама
- развијању и организацији будућег заједничког прекограничног природног добра
- рад на заједничким програмима заштите (шафрањика, слепо куче, модровране)

Годишњим плановима ће се одређивати конкретни садржаји сарадње за текућу годину.

Рок: континуирано
Носилац: Управљач

Будуће заједничко прекогранично природно добро Речица Киреш

13.1.2 Опште мере заштите – мере заштите укупног простора СРП „Селевењске пустаре“

Мере заштите/потребне активности које се односе на укупни простор заштићеног подручја (уједначавање коришћења- одрживи видови, координација корисника, откуп површина)

- *Програм откупа /замене површина*

Рок: 2015

Носилац: Јединице локалне самоуправе, Управљач

- Израда стручне подлоге за пројекат откупа парцела у приватном власништву (катастарски подаци, картографски, ГПС мерења и калкулације)

Рок: 2016

Носилац: Јединице локалне самоуправе, Управљач

- *План коришћења пољопривредног земљишта у функцији заштите природних вредности*

Рок:2014

Носилац: Јединица локалне самоуправе Суботица, Управљач, Покрајински завод за заштиту природе

- Програм едукације о алтернативним видовима пољопривреде у сарадњи са специјалистичким организацијама и удружењима

Рок:2016

Носилац: НВО, Управљач

- *Програм развоја туристичких функција*

Рок:2013

Носилац: Општине, Туристичке организације Суботице и Кањиже, Управљач

- Пилот пројекат јачања аутохтоних шумских фрагмената

Рок:2015

Носилац: Корисник шуме, Покрајински завод за заштиту природе, Управљач

- Програм утврђивања стања водног ресурса и Студија унапређења стања хидроресурса

Рок:2016

Носилац: Јединице локалне самоуправе, Грађевински факултет Суботица, Покрајински завод за заштиту природе, Управљач

- Пројекат хидротехничких радова на унапређењу стања водног ресурса

Рок:2018

Носилац Јединице локалне самоуправе; водопривредно предузеће,

- Просторни план посебне намене или План предела СРП „Селевењске пустаре“

Рок:2018

Носилац: Јединице локалне самоуправе, Покрајински скретаријат за урбанизам, градитељство и животну средину

13.2 Посебне мере заштите

Спровођење посебних мера заштите које се односе на одређене локалитете (ревитализација, активна заштита станишта и врста)

Организација и реализација активности посебних мера заштите на одређеним локалитетима (активна заштита станишта и врста). Планирање и реализација ових посебних мера заштите усклађиваће се са даљим мониторингом флористичких реткости у сарадњи са Покрајинским заводом за заштиту природе.

На основу досадашњих картирања и процена стања посебно ће бити стављен акценат на следеће активности:

1. Чишћење станишта строго заштићених врста од алохтоне дрвенасте вегетације
2. Спречавање обрастања багрема на пешчарским и степским стаништима заштићених врста на шумском земљишту.
3. Спречавање обрастања дрвенасте вегетације на пешчарским и степским стаништима заштићених врста на шумском земљишту.
4. Ревитализација степских и мезофилних пашњака
5. Побољшање хидролошких услова

Рок: континуирано у складу са финансирањем активних мера заштите

Носилац: Управљач, Покрајински завод за заштиту природе

14. Финансијска средства и друге материјалне предпоставке за извршавање поверених послова у управљању заштићеним подручјем и начин њиховог обезбеђивања

У садашњем тренутку Законом о заштити природе уређено је да се средства за заштиту и развој заштићених подручја обезбеђују из буџета (Република Србија, Аутономна покрајина Војводина, Јединица локалне самоуправе), из прихода који се остваре вршењем делатности Управљача (уколико постоји), од накнада за коришћење природног добра и из других извора у складу са законом.

Свакодневна пракса показује да системски многа питања нису јасно решена и да постоји сталан недостатак средстава за реализацију чак и основних послова у заштити добра као што су: редован надзор, праћење стања, активне мере заштите, стручни кадар и опрема.

Полазећи од наведених законских решења и текућег стања имајући у виду да је Планиом управљања планирана реализација великог броја задатака и законских обавеза, неопходно је створити услове да се средства обезбеђују из свих потенцијалних извора.

У планском периоду, Годишњим програмима управљања дефинисаће се врста и обим задатака, висина средстава и начин њиховог обезбеђивања по следећој планираној структури. Планирана структура одсликава садашњи статус Управљача (2012. година), његове могућности у обезбеђивању средстава за реализацију циљева заштите и развоја подручја.

	Програмска целина	Сопствена (накнаде)	Буџет	Остали
1.0	Организација управљања			
1.1	Организовање и опремање	50	50	-
1.2	Чување, надзор, праћење стања	20	50	30
1.3	Обележавање граница	20	50	30
1.4	Доношење аката	-	50	50
1.5	Развој информационог систем	30	50	20
1.6	Усклађивање планова и основа	-	20	80
1.7	Сарадња	30	10	60

2.0	Заштита природних вредности			
2.1	Опште мере заштите	50	50	-
2.2	Посебне мере заштите	20	40	40
3.0	Природни ресурси, мере и коришћење			
3.1	Пољопривредно земљиште	10	30	60
3.2	Ловна фауна/Шуме	10	20	70
3.3	Водни ресурс	10	50	40
4.0	Развојне активности			
4.1	Презентација природног добра	20	40	40
4.2	Едукативне активности	10	50	40
4.3	Туризам и рекреација	20	40	40
5.0	Научно-истраживачке активности	10	50	40
6.0	Уређивање подручја	30	30	40
7.0	Међународна сарадња			
7.1	Прекогранична сарадња	10	50	40
7.2	Сарадња са ЕУ и коришћење ЕУ-фондова	10	80	10

Табела 1. Планска структура (врста и обим задатака)- висина средстава и начин њиховог обезбеђивања

Годишњим програмом за 2012. структура финансирања дата је у следећој табели:

Рбр.	Назив активности (пројекта)	Износ субвенција (РСД)	Укупна вредност Пројекта	Учешће ЈП "Палић-Лудаш"
	Министарство рударства животне средине и просторног планирања /Фонд за заштиту животне средине			
1.	Рад и обука чуварске службе	225000	250000	25000
2.	Набавка опреме	252000	280000	28000
3.	Набавка основних средстава	720000	800000	80000
4.	Постављање табли	90000	100000	10000
5.	Идентификација граница	90000	100000	10000
6.	Заснивање/одржавање информационог система	108000	120000	12000
	Управљање посетиоцима – Визиторски центар	225000	250000	25000
7.	Управљање отпадом- санација дивљих депонија и одлагалишта смећа	135000	150000	15000
	УКУПНО			
	Покрајински сек. за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине/Фонд за заштиту животне средине			
1.	Активне мере заштите	405000	450000	45000
2.	Едукација	270000	300000	30000
3.	Праћење стања ретких и угрожених врста	270000	30000	30000
	УКУПНО	945000	1050000	105000
	Годишњи програм (Министарство, Покрајина, Јединице локалне самоуправе)			
1.	Реализација годишњег Програма управљања	2205000	2205000	-
	УКУПНО	2205000	2205000	0
	Град Суботица (Градска управа за заштиту животне средине), општина Кањижа			
1.	Сузбијање инвазивних врста	100000		
2.	Реализација Еко-кампова	100000		
	УКУПНО	200000	0	0

Табела 2. План финансирања активности циљева заштите и развоја подручја за 2012. годину

Из приказаног се види да је током прве године реализације Програма планирано финансирање из три буџетска извора (јединица локалне самоуправе, Покрајина и Република). Овакав модел финансирања се очекује током целог планског периода. Остали извори (конкурси код међ.фондација, ЕУ ИПА конкурси и сл.) нису конкретни и биће планирани у годишњим плановима када буду актуелни током периода важења програма

Из табеле се види да се од Министарства потражују средства везана за активности везане за основне послове чувања заштићеног природног добра:

- Чување и надзор
- Обележавање и одржавање ознака границе
- Опрема чуварске службе
- Подаци о Резервату, заснивање/одржавање информационог система
- Управљање посетиоцима

Од покрајинског буџета су очекују средства која треба да помогну у спровођењу конкретних радова на терену- на стаништима, чиме се обезбеђује очување најугроженијих тачака у Резервату.

Од буџета јединица локалне самоуправе субвенционису се преко посебних пројеката активности који се већ континуирано одвијају у Резервату, као нпр. еко кампови или програми за уклањање инвазивних врста.

Последња група послова у табели 2. су потребна средства за реализацију активности Годишњег програма управљања, које произилазе из овог Плана. То су активности које нису везане посебним пројектима а тичу се функционисања управљања. То су углавном стручни послови као:

- послови извештавања и планирања,
- праћења стања,
- вођење документације
- комуникација са корисницима и другим субјектима,
- координација различитих активности и видова коришћења у Резервату,
- програми презентације и едукације
- развијање нових функција
- међународна сарадња
- координација и учешће у мониторингу и истраживањима

Добар део средстава за ове послове управљач сам обезбеђује из сопствених средстава, прихода од накнада, док субвенције за ове послове засад нису издвајане сем у случају посебних пројеката, што је ретко и не пружа континуитет. То има за последицу недовољно ефикасно управљање и премало могућности за развој.

Тренутно управљачи који истовремено нису и корисници површина, као што је случај са СРП „Селевењске пустаре“, немају континуиране изворе прихода, што је велико ограничење за конкретно планирање финансија. У наредном периоду очекујемо да се систематизује финансирање управљања заштићеним природним добрима у Србији да би се могли припремити конкретни вишегодишњи планови финансирања.

Прилози

Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица:

Подаци о непокретним културним добрима и евидентираним добрима

МЕЂУОПШТИНСКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ СУБОТИЦА
 MEĐUOPĆINSKI ZAVOD ZA ZAŠTITU SPOMENIKA KULTURE SUBOTICA
 KÖZSÉGKÖZI MŰEMLEKVÉDELMI INTÉZET SZABADKA

24 000 СУБОТИЦА ТРГ СЛОБОДЕ 1/3 ТЕЛ. 024/556-901, 557-606

ПИБ : 100838736 МАТ.БР. : 08137455 www.heritage-su.org.yu
 Тек. Ра-ун : 840-302664-56 ИФ. ДЕЛ. : 00092522 Е-МАИЛ:mzszksu@eunet.yu

Број: 342-2/19
 Датум: 27.02.2008.

ЈП Палић - Лудаш
 Парк народних хероја 9
 Палић

Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица, на основу члана 65. Закона о културним добрима („Сл. гласник РС" број 71/94), поступајући по захтеву број 242-1/19 ЈП „Палић - Лудаш" од 17.03.2008. године за давање података о евидентираним добрима и културним добрима у простору Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре", даје:

МИШЉЕЊЕ

На простору Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре" налазе се три непокрености за које су предвиђене мере заштите број 382-2/2 а које су унете у Просторни план општине Кањижа.

I Магазин за жито на кат.парц. бр. 9905 је К.О. - културно добро
 За овај објекат су утврђене следеће мере заштите:

1. Очување оригиналног хоризонталног и вертикалног габарита, примењених материјала и конструктивног склопа,
2. Очување основних вредности функционалног склопа и ентеријера,
3. Очување и рестаурација изворног изгледа, стилских карактеристика, декоративних елемената и аутентичног колорита објекта,
4. На објекту се недозвољава надоградња, али је дозвољено осавремењивање објекта у циљу бољег коришћења, што подразумева следеће интервенције, које се морају извести уз услове и под надзором надлежне установе заштите:
 - а) увођење савремених инсталација, под условом да не нарушавају ентеријерске вредности објекта.
 - б) уређење подрума могуће је остварити са приступом из постојећег степенишног простора. Извршити претходна испитивања тла и носеће конструкције
5. Могућа је промена намене, с тиме да нове функције морају бити примерене архитектури и постојећем функционалном склопу објекта

II Архолошко налазиште Темпломдомб кп. Бр. 9991/1 К.О. Хоргош, у насељу Мали Хоргош

На наведеном налазишту, приликом грађевинских захвата и земљаних радова неопходно је обезбедити стручни археолошки надзор и заштитна археолошка, а по потреби и систематска ископавања које врши надлежна установа заштите о трошку инвеститора.

III Шумарска кућа - добро под претходном заштитом

Према Закону о културним добрима, добра под претходном заштитом имају исти третман као НКД и за њих важе исте мере техничке заштите које смо претходно навели осим тачке 4. б.

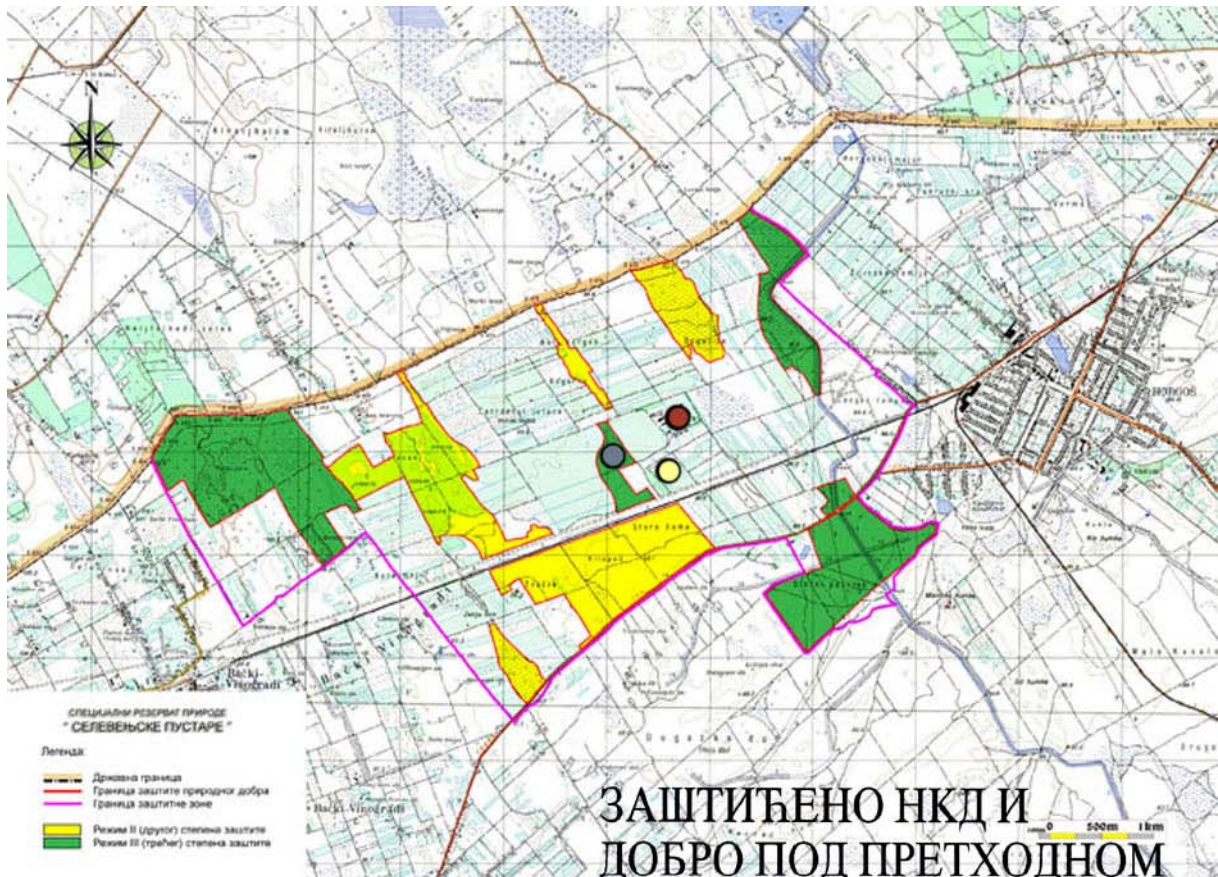
Молимо Вас да ове мере заштите буду саставни део Вашег средњорочног Програма заштите и развоја специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“.

Прилог: Карта специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“ са означеним непокретностима.

С поштовањем,

Директор Завода
Ваш Геза

ЗАШТИЂЕНО НКД И ДОБРО ПОД ПРЕТХОДНОМ ЗАШТИТОМ

ЛЕГЕНДА;

 АРХЕОЛОШКО НАЛАЗИШТЕ

 ЗАШТИЂЕНО НКД

 ДОБРО ПОД ПРЕТХОДНОМ ЗАШТИТОМ

 МЕЂУОПШТИНСКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ СУБОТИЦА
MEĐUOPĆINSKI ZAVOD ZA ZAŠTITU SPOMENIKA KULTURE SUBOTICA
KÖZSÉGGKÖZI MŰEMLEK VÉDELMI INTÉZET

Известитор: ЈП ПАЛИЋ ЛУДАШ		
Објект: СЕЛЕВЕЊСКА ПУСТАРА	Пројектант:	
Место градње: ХОРГОШ	Саредник: ТИМЕА НАЂ арх. тех.	
Садржај: ЗАШТИЂЕНО НКД И ДОБРО ПОД ПРЕТХОДНОМ ЗАШТИТОМ	Саредник:	
датум: АПРЛ, 2008.	размера:	број листа: 1.0.

